

Empatija

„Za vrijeme posjeta mami u bolnicu, navratih njezinoj liječnici na konzultacije; ova sva zadubljena u papire s kojih ni pogleda nije skinula, umjesto odzdrava odmah prijeđe na stvar, riječima: "Recite...?" Kad joj rekoš ime pacijentice, liječnica, i dalje ne dižući pogleda sa svojih papira, u dahu izvijesti o svim obavljenim medicinskim zahvatima, ustanovljenoj dijagnozi i prognozi. Oči je podigla tek kad ju upitah kakve to veze ima s mojom majkom.

Prstom pokaza na krevet jedne pacijentice i upita: "Nije li to pacijentica o kojoj me pitate?" A "to" stvarno nije bila moja majka. "To" je možda bila nečija majka, ali nekoga drugog djeteta, ne mene.

Malčice ustuknuvši, bez i primisli na ispriku, liječnica okrene ploču i, kao robot, savršeno me izvijesti o zdravstvenom stanju moje majke, profesionalno kao mehaničar kad mu dovezem auto na popravak. Sa strane struke toj liječnici ništa ne mogoh zamjeriti, profesionalnosti joj nije manjkalo. No osjećajnosti joj je sigurno manjkalo.

Bezdušnost i bešćutnost u međuljudskim odnosima, to sam želio istaknuti, širi se poput virusa, na svim područjima. To možda najteže doživljavamo na područjima u kojima bi empatija trebala prevladavati, kao što su bolnica, škola i crkva.

Najteže povrede ljudi nose iz susreta s profesionalcima u liječničkoj ordinaciji, učionici i ispovjedaonici. Liječnik, učitelj i svećenik, ma koliko bili izloženi medijskom linču, ostaju neprikosnoveni autoriteti od kojih svijet očekuje više nego od ostalih profesionalaca.

Liječniku čovjek povjerava svoje tijelo na "servis", učitelju razum svoga djeteta da ga natopi znanjem, a svećeniku svoju dušu da joj ulije mudrost i smisao života.“

(Fra Josip Blažević)

Ovaj tekst iz mjesečnika Veritas potaknuo me na razmišljanje koje želim podijeliti s vama, dragi čitatelji.

Što je empatija

Bila sam u poznatoj zagrebačkoj bolnici na liječničkom seminaru o empatiji.

Empatija je Božji dar, vještina suosjećanja, suživljavanja s čovjekom, osobito ako je on u bolesti ili nevolji. Psiholozi kažu da je empatija najljepša ljudska osobina. Ona bi trebala biti srčika naše unutarnje dobrote iz koje izvire snaga za svekoliko naše djelovanje i požrtvornost.

Obično se pretpostavlja da liječnik ima „ugrađenu“ empatiju u svoje zvanje.

No to ne mora biti tako!

Seminar o empatiji vodio je naš poznati profesor medicine; simpatičan, moderan, pametan, mudar, čovjekoljubiv, požrtvovan, iskren, širokih medicinskih interesa, čovjek kojega često vidamo u medijima. Bio se on upravo vratio iz Amerike gdje je u vrhunskim dječjim bolnicama učio kako se zdravstveni radnik treba ponašati prema bolesniku, djetetu ili njegovim roditeljima. Njegov seminar nije bio klasičnog tipa; onakav na kojem predavač govori s povišenog podija, dok sudionici sjede ispred njega, slušaju ili eventualno zapisuju.

Mi smo svi, zajedno s predavačem, sjedili u velikom krugu u predavaonici. Nikoga nije bilo na podiju, svi smo bili jednaki. Bilo nas je iz cijele Hrvatske, različitih struka unutar medicine, različite dobi.

Pitanje

Nakon svojega izlaganja profesor nam je postavljao pitanja. Zanimalo ga je kako radimo u svojim ustanovama i bolnicama iz kojih dolazimo, kakva su nam osobna iskustva. A iskustva su nam doista bila šarolika. Jedno od profesorovih pitanja bilo je:

Po čemu znamo da smo u nekom važnom trenutku u svom poslu reagirali s empatijom?

Kad sam poslušala to pitanje i razmislila o odgovoru, osjetila sam se poput velikog računala na kojem je netko pritisnuo tipku „start.“ U mojem umu bilo je tada pohranjeno tisuće dječjih lica, tisuće njihovih sudbina, dvostruko više zabrinutih ili očajnih roditelja, bezbroj medicinskih podataka, vrlo mnogo raznovrsnih utisaka....

Moj odgovor

Sjetila sam se Emice, osmogodišnje djevojčice koja je bila višegodišnja kronična bolesnica u jednoj bolnici. Ona više nije imala nikakvih izgleda za izlječenje. Vrijeme njezina preživljavanja bivalo je sve kraće i kraće. Svako novo jutro njezini roditelji i mi liječnici doživljavali smo kao novi dar, kao novo čudo. Pri jutarnjoj izmjeni dežurstava najprije bismo noćnoga liječnika upitali - kako je naša ljubimica. Moj je tadašnji kolektiv bio odabran kao zadnja stanica toga kratkoga života.

Nitko od nas pedijataru potajno nije želio da se TO dogodi upravo u njegovoj smjeni. A svi smo bili svjesni da TO neminovno dolazi, da je svakim danom sve bliže. Ja sam u svakoj svojoj noćnoj smjeni ostajala sve duže uz tu djevojčicu i njezine roditelje. Otac je bio posve tih, znao bi samo šutjeti, gledati u daljinu i držati dijete za ručicu. Majka je bila razgovorljivija. Bila je duboka vjernica. Imala je povremene poluglasne, otvorene i iskrene monologe upućene Bogu. Bile su to najljepše spontane molitve koje sam ikada čula. Ta prežalosna majka doživljavala je Boga kao blisku, živu, opipljivu Prisutnost uz krevetić svoje djevojčice. Ta joj je činjenica bila izvor mira.

Jedne se noći TO pojavilo; upravo u mojoj smjeni. Nadvilo se, u obliku mutne sjene, i kao da je polako, čak nekako pažljivo posve obgrlilo dijete. Umorne su se očice same zaklopile. Aparat za praćenje rada srca pokazao je na ekranu samo dugu ravnu crtu.

Otac je zadrhtao, blijed, ukočen. Majka je savila od bila, bila je tiha i treperava. Nije naricala, nije postavljala pitanja, nije tražila da se učini još nešto. Sklopila je ruke. Potom je jednom tihom rečenicom zahvalila Bogu što je tijekom osam godina imala tako veličanstveni Njegov dar.

U tom trenutku spontano smo se, suznih očiju, nad djetetom snažno zagrlili roditelji i ja. Majka je šaptala bolnim glasom: „Dobri Bog je sâm poželio našu djevojčicu. Tko smo mi da mu se protivimo? Molite ga i Vi, doktorice, da nam ju nježno čuva dok se ponovo ne susretnemo.“ Na svom vratu osjetila sam njezine tople suze.

Dva mjeseca kasnije pisala sam sam nešto u svojoj ambulanti. Medicinska sestra na ulazu najavila mi je jednu majku. Ušla je Emičina mama. Ustala sam i prišla joj ususret. Pozdravile smo se dugim, nijemim zagrljajem. Progovorila je mirno i pribrano: „Ništa vas ne trebam, samo vam želim zahvaliti za vaše suze.“

Kad je na seminaru profesor pitao mene o empatiji, ova priča je bila - moj odgovor.